

Fodor Mihálytól búcsúzunk

Október 8-án kapott infarktust. Az újraélesztésig sok idő telt el... Azóta kómában feküdt. Nem tért már magához. Állapota romlott... és 25-én este meghalt.

Az ország legjobb gyermekszínijátó rendezőinek egyike, munkásságának három évtizede minta- és példaértékű. Egyesületünk elnökségének tagja, Mezei Éva-díjas, a Csokonai-díjjal kitüntetett Fapihe gyermekszínijátó csoport vezetője. Tanító, rendező, iskolaigazgató... 55 éves volt. Október 30-án, pénteken temették...

KEDVES MISI BÁ! DRÁGA BARÁTOM!

Furcsa fricskája a sorsnak, hogy Neked írom ezt a levelet, de elküldeni már nem tudom, mert érvénytelenné váltak a telefonszámok, címek...

Nem bírtam elfogadni a hírt, ezért még felhívtalak. Tudtam, hogy butaság, de egyszerűen meg kellett tenni. Kicsengett, de már nem vette fel senki...

Azon gondolkodom, hogyan lehet a tehetséget definiálni. Te meg tudnád fogalmazni, hogy mitől fodomis egy Fodor Misi-darab?

Már hallom is a válaszod. „Tibikém! Nem ezen kell agyalni! Dolgozni kell!” Igazad van, tudom.

Szép közhely, hogy addig él egy ember, amíg emlékeznek rá. Te azért vagy, mert annyi tudatba épültél be. Akit rendeztél, vagy rendezni tanítottál, örökre magában hordozza a lendületedet, a gondolataidat. Aki látott Tőled valamit, az tudja, hogy úgy is lehet gyerekszínházat csinálni, hogy az nem munka, hanem a játék maga.

Mindig kérdés, teljes-e egy életmű. Ne aggódj, a Tiéd teljes! Ne aggódj, beirtad magad azok közé, akik nyomot hagynak maguk után.

Fájó, hogy akkor mentél el, amikor már otthon is boldog lehettél. Amikor rád köszönt a régen várt szerelem. Úgy mentél el, hogy elbúcsúztál a lányodtól, megvártad, míg kedvesed hazaér Váradra, s elköszöntél a világtól. Hozzád méltó shakespeare-i búcsú, a büszke ember búcsúja.

Imádtál dolgozni. Összeszámolni nem tudom, hány előadásodat láttam több mint húsz év alatt. Csak Zamárdiban rendeztél legalább tizenötöt. És még a versenyek. Sokszor nem csak rendeztél, írtál is, méghozzá úgy, hogy az adott társulatra írtad a szöveget. Ha megkértünk, dalszöveget is írtál.

Október 3-án még előadásod volt. Utolsó rendezésed: A csinovnyik halála. Ki gondolta volna akkor?...

Valamit érezhettél, hogy pihenni kellene. Azt tervezted, beszélsz a szervezőnkkal, hogy a zamárdi táborban az „öregék” (Lapu Mari, Misi, én) már ne rendezzenek, hanem segítsenek a fiataloknak. Nem került rá sor.

Alig van olyan közös emlékün, ami nem munkához kötődik.

Emlékszel? Saci (aki színész) megkérdezte Tőled, hogyan lehetséges, hogy egy sráccal olyan „ütős” jelenetet tudtál csinálni, mert neki az előző évben semmi nem sikerült, nem találta a kulcsot a fiúhoz. Azt válaszoltad, hogy te pedagógus is vagy.

A kudarcaidat is sokáig hordoztad magadban. Mindig emlegetted, hogy egy ismert drámapedagógus azt mondta egy zsűrizésen, hogy tíz percet elvettél az életéből.

Valami nagyon-nagyon fáj. Talán azért, mert nem tudok abban hinni, hogy van ott valami, ahova mentél. Gilgames rájött, hogy úgy lehet halhatatlan, ha várost épít, falat emel. Te megépítetted a magad városát, s az már a mi dolgunk, hogy éljen ez a város.

Nyugodj békében, Misi Bá! Ölel barátod: Tibi

(Kis Tibor)

BÚCSÚ FODOR MIHÁLYTÓL

Október 25-én elhunyt Fodor Mihály, a Csokonai-díjas Fapihe csoport vezetője, a magyarországi gyermekszínijátó elmúlt három évtizedének egyik legnagyobb alakja. Halála kapcsán kell sokaknak késve bemutatnom, de mindez nem őt, hanem a magyar színházi élet tűrhetetlen széttagozottságát minősíti.

Stílusteremtő rendező volt: a magyarországi amatőr-gyerekszínijátó világának utolérhetetlen, nagy alakja. Senki olyan közvetlenséggel nem tudta színpadon megszólaltatni, a néző számára is teljes értékű színházi élménnyé tenni a 6-7-8 évesek szinte még öntörvényű gyermeki játékát. Tette ezt a legtisztább formában, a népmese, a népdal és a legnagyobb magyar költők anyagi nyelvén. Mindent tudott a színházról, és mindent tudott a gyerekekről – egyszerre. De ugyanilyen kedvtelvel dolgozott kamaszokkal és felnőttekkel is, ha úgy adódott. Lírát és humort egyénien vegyítve, emberi tartalommal, művészi morállal telítetten forrasztott egybe. Soha nem verte nagydobra, de annak idején az a Gaál Erzsébet hívta a nyíregyházi színházba dolgozni, akit saját jogán és Zsótér Sándor mestereként is nagyra tart a magyar színház története. Csak éppen nem ment, fontosabbnak érezte a saját közegeiben való helytállást: Bagon iskolaigazgatóként, tanítóként. Mert Miska ezt is tudta: mindig és mindig újra kezdeni, új és új generációkat nevelni a vers, a dal, a színház szeretetére, miközben személyesen egyre nehezebben viselte maga körül az emberi világ elanyagiasodását. Azt a folyamatot, ahogy egyik legkarakánabb mondásunk két évtized alatt átalakul: *nincs az a pénz, hogy... / de, van az a pénz, amiért...*

Életem egyik legfontosabb élményének tartom, hogy ismerhettem őt: lassan húsz éve annak, hogy kezdő csoportvezetőként koptattam nála első előadásom videóanyagával, melyben olyan dolgokra hívta fel a figyelmet, amit magamtól nem vettem észre.

Órákat látogattam nála, egymás előadásait elemeztük-értelmeztük, és hihetetlen megtiszteltetésként, lassan társá-kollégává fogadott.

Találkozásaink legfontosabb közege az évente megrendezett Zamárdi Színjátszó-tábor volt, ahol nyaranta a legkisebbektől a legnagyobbakig 150-en dolgoztak együtt velünk. Jórészt külön dolgoztunk, mégis, egy-egy a táborban készült Fodor Misi-féle előadásból az ember többet tanult, mint sok más tanfolyamból. Arról, hogy milyen a költői színház, hogy mi minden szellemi valószínűség tud egy (bármilyen korú) játészó, pusztán a testével, hangjával, lelkével élénk táni, hogy aztán az igazán a mi lelkünkben érjen célba. Éveken át saját szövegekkel jött a táborba, amit személy szerint(!) a csoportjába kerülő gyerekeknek írt, és amelyek, talán, ha végre, szokott módon, megkésve felfedezik őket, a magyar gyermekirodalom gyöngyszemei lehetnének, ráadásul kuriózumként, a dráma műnemében fogalmazva. Mert Misi – és ezt még a szakmán belül is kevesen tudják – a színház mellett a magyar nyelv művésze is volt.

Mindemellett egyik legszebb élményem volt évről évre visszatérő ölelése a zamárdi bemutatónk után. Ebből a szinte atyai gesztusból valahogy mindig erőt tudtam meríteni a továbbiakra. Még ennél is fontosabbnak érzem, hogy az elmúlt három évben gyerekeimnek, Máténak és Gergőnek is kijutott, hogy részesüljön abból a csodából, amit a Misivel való tábori munka jelent. Az ő életükben talán az első veszteség: Misi bácsi halála.

Kis büszkeséggel tölt el: némi részem lehetett abban, hogy az elmúlt években a költő-rendező Fodor Mihály a zeneszerzéssel is megpróbálkozott. Saját és mások szövegeire gyönyörű dallamokat talált, amiket aztán lányaival, Csubival és Katussal, vagy gyermekeim anyjával, Angyalföldi Zsuzsával közösen, hangszeresen is formába öntöttek, és nemsokára CD-n is hallható lesz némelyik. Ez talán tompítja majd azt a szinte elviselhetetlen hiányt, amit Misi távozása nekünk, zamárdi táborozóknak és a gyermekszíniátszást szeretőknak jelent.

Kedves Misi! Drága bátyám, barátom! Utóbbi években gondterhelt vonásaid most kisimultak, habár nem így képzeltük el. Nagyon nem így! Túl messzire repített ezúttal a vicinális, ebből az új meséből félok, hogy felénk már nincs megálló. Csillogó mosolyodra, élénk tekintetedre emlékezzünk legvégül, ahogyan az első sorból a játészóidat nézed.

Nyugodj békében mindörökké!

(Pap Gábor)

Forrás: *Ellenfény* portál (www.ellenfeny.hu)

DRÁGA MISI!

Szeretnék rögzíteni valamit abból, amit számunkra jelentettél. És most, amikor már nem lesz több rendezésed, a Te előadásaid titkán gondolkodom.

Mert volt olyan kategória, hogy „Fodor Misis előadás”. Hogy ez mit jelentett?

Az előadás rendkívüli lendületességét, a gyerekek önfeléd, szilaj játékát, a játék gazdag képzeletű örömét. Ez volt a Te specialitásod, és erről lehetett megismerni egy Fodor Misi-rendezést. És vajon miért tudta Te ezt olyan emblematikusan?

Gyanítom azért, mert igazi pedagógusként ismerted és tisztelted magadban is a gazdag képzeletű gyereket. És mert meg akartad ajándékozni a gyerekeket azzal az örömmel, amit a színház gazdag képzeletű játéka jelenthet.

Éveken át zsúriztad barátoddal, Kis Tibivel a „Weöres” Csongrád megyei találkozóit. A pedagógusok fellélegeztek, amikor megtudták, hogy Ti jöttök, s mi szervezők, évről évre Benneteket kértünk, már szinte gyanússá téve magunkat. Pedig ennek oka mindössze az volt, hogy ítésként is tudtál, tudtatok pedagógusok maradni, kritikátok a gyakorlatlan rendezők önbizalmát építeni igyekezett, véletlenül se ártani annak.

Amikor színiátszó-rendezői mesterségre tanítottál bennünket, azért szerettük az óráidat, mert emberségeddel, szakmai tudásoddal hitelesítetted a drámapedagógus–színiátszó-rendezőnek a játészó ember felé forduló figyelmét és lelkesedését.

Nem lehettem ott a temetéseden. Én másként adtam meg a végtisztességet. A Hány János második kalandját próbáltam gyerekekkel egy iskolai vetélkedő feladatákként, és mert a határidő már szorított. Gondoltam, ha jól csinálom a magam dolgát, ezzel méltó lehetek majd az emlékedhez.

Mert számunkra mérce volt a Te tudásod, és az is marad, amíg élünk.

(Hegedűs Jenő, Szeged)

Egy tanár naplójából

III. rész

Debreczeni Tibor

Meglepetés

Trencsényi Laci barátomtól kaptam egy könyvet. *Dráma* a címe, pontosabban: *A drámapedagógia mint tudomány*. Laci, a pedagógiai tudományok professzora hat fiatal doktorandus dolgozatából állította össze ezt a száz oldalnyi kötetet, hogy az érdeklődők elé tárja, hol is tart a vizsgálódás; tudományos diszciplína-e a drámapedagógia, másként, része-e a tudománynak.

Meglepett Laci engem ezzel a könyvvel. A bevezető tanulmányával főképpen. Jólesett, hogy találkoztam a nevemmel. Egyrészt, amikor a drámapedagógia magyarországi keletkezéstörténetével foglalkozik, és utal arra, hogy a reformpedagógiák egyikének tartottam, neveztem annak idején a drámapedagógiát, ro-